

MAANDELIJKS

Tijdschrift

VAN HET EUROPEES GENOOTSCHAP
VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE

VOL. XXII (Maart 1972) N° 3

Tijdschrift : MOORS E.

Bijdrage : Beschermend lid : 300 fr. te storten aan
Lid : 200 fr.

LE MAIRE, P., 53 de Broquevillelaan, 1200 Brussel of
op P.C.R. 8460.38 van het genootschap te Brussel of
via de Afdelingen

Nederlandse leden : briefwisseling aan MOORS, E.,
Oude Antwerpsebaan, 161, MECHELEN

HET GEMEENTELIJKE GELD IN BELGIË TIJDENS DE OORLOG 1914-1918 (*)

Waarborg van de gemeentelijke bons.

Om het vertrouwen te winnen van hen die dit soort geld ontvingen was de gemeentelijke overheid er op bedacht, vooral in het begin, de terugbetaling ervan te waarborgen bij middel van reële panden, zelfs van persoonlijke borgstellingen. Talrijke gemeenten stelden als waarborg de fondsen die hen toebehoorden doch geblokkeerd waren bij de algemene spaar- en lijfrentekas, de nationale bank, het gemeentekrediet of die in handen waren van de ontvangers der directe belastingen. Tot dezelfde waarborg bestemden zij eveneens hun effecten-bezit, hun inschrijvingen in het grootboek van de staatsschuld en zelfs de bijdragen hen verschuldigd door het gemeentelijke fonds, het speciale fonds, de opbrengst van het belas-

(*) Deze bijdrage verscheen in het tijdschrift « Bulletin trimestriel du Crédit Communal de Belgique » 6de jaargang, n° 22, oktober 1952, blz. 1-2, dat ons toelating tot publikatie verleende.

tingswezen en de voorschotten hen toegekend tot het uitbetalen van de militievergoedingen. In sommige gevallen werden gemeentelijke bezittingen eveneens als waarborg voor de geldbiljetten ingesteld.

Het was geen zeldzaamheid dat personen van aanzien zich borg stelden voor de terugbetaling van deze bons. Volgens Amsin was de uitkering op hun vervalddag gewaarborgd, door de notabelen van de gemeente. Sprimont vermeldt dat ze door de gemeente gewaarborgd zijn en door een notaris met name aangeduid. Te Sint-Hubert verklaarden de gemeenteraadsleden persoonlijk borg te staan voor de terugbetaling van het door de stad uitgegeven papieren geld tot wanneer de vergunning, die tot hun uitgifte aanleiding gaf, herroepen werd.

Wanneer de uitgiften het voorwerp uitmaakten van een kontrakt afgesloten tussen gemeente en banken waarborgden deze laatsten, gelijktijdig met de gemeente die ze in omloop liet brengen, de terugbetaling der bons aan het publiek. Wanneer de uitgifte dienen moest om gedeeltelijk de verbintenissen van de commissie der burgerlijke gestichten en de weldadigheidsburelen (fig. 1) na te komen, dan dienden de goederen of de waarden die hen toebehoorden, tot pand.

Soms waren de gemeenten en hun weldadigheidsinstellingen solidaire schuldenaar; in andere gevallen stond iedere administratie slechts borg voor de som door haar gebruikt. Soms beweerden de gemeenten zelfs dat de uitgiften onrechtstreeks onder staatswaarborg stonden.

Wanneer de in omloop gebrachte bons bestemd waren om de betaling te verzekeren van de militievergoedingen, voorzien bij de wet van 4 aug. 1914, deden de gemeenten gelden dat hun uitgiften bestond uit voorschotten aan de staat, waarop ze alzo schuldverzekering verkregen.

Fig. 1. afmetingen : 145 mm × 100 mm

Zo ging het ook bij het uitgeven van geld door de gemeente bestemd tot het uitbetalen van ouderdomspensioenen, lonen, salarissen en pensioenen voor werklieden, bedienden en ambtenaren van de staatsspoorwegen, post en telegraaf of andere departementen.

Derhalve was op de bons van Pepinster te lezen dat ze onder waarborg stonden van het ministerie van spoorwegen van de Belgische staat en van de gemeente. Deze van Welkenraedt maken melding van de gezamenlijke waarborg der ministeries van spoorwegen, posten en telegraaf en van financiën. In sommige gevallen, nl. te Hasselt, Sint-Truiden en in enkele plaatsen van Limburg, verhoogden de gemeenten de aantrekkelijkheid van de bons door aan de houders ervan een intrest uit te keren. Hier en daar kenden andere gemeenten, wanneer ze tot terugbetaling van de bons verplicht waren, ook een intrest uit.

Vorm van de bons.

Aangezien geen enkel centraal gezag bepaalde normen had voorgeschreven, handelenden in tegenstelling de gemeenteraden in alle vrijheid. De uitgegeven biljetten waren zeer verscheiden van opvatting zowel voor wat het bedrag als de grafische voorstelling betrof.

Somtijds gebruikten de gemeenten echt fortuinlijke middelen, als daar zijn de bons geheel met de hand geschreven (fig. 2).

Fig. 2. afmetingen : 135 mm × 70 mm

De gemeentelijke administratie der stad Gent gebruikte, geheel bij het begin van de oorlogen alvorens het drukken van uiterst verzorgde biljetten, de vervallen koepons van 2 frank van haar lening 1896. Zij werden zowel voor de waarde van een halve frank als voor twee aangewend. In het eerste geval werd er eenvoudig een driehoekje uitgeknipt en voorzien van een overslag « 50 » gedrukt met rode inkt. Deze koepons werden gretig gebruikt en hun omloop vergemakkelijkte ruimschoots de betalingen. Er werden voor een waarde van ± 420.000 frank in omloop gebracht, met een dagelijkse omzet die soms opliep tot 35.000 frank.

Afmetingen.

In het algemeen zijn de biljetten rechthoekig van vorm. Hun afmetingen variëren van een grote postzegel tot deze van een echt bankbiljet van 21 × 12 cm, gaande over alle mogelijke tussenafmetingen.

Sommige zien er uit als een eenvoudig cinematiket en anderen als een groot trambiljet.

In éénzelfde uitgifte schommelen de afmetingen in het algemeen in functie van de nominale waarde van het biljet, maar het komt vaak voor dat eenzelfde formaat wordt gebruikt voor verschillende waarden.

Enkele gemeenten hielden zich vast aan de idee dat ze echt geld uitgaven door de kleine waarden van 5, 10, 25 en 50 centiem te laten drukken op kleine schijven uit karton waarvan de vorm deed denken aan de door de staat uitgegeven pasmunt. Dit was het geval te Gent (bons van 10 en 25 centiem), te Ruysbroek (bons van 25 en 50 centiem) en te Moeskroen (bons van 5 en 10 centiem).

Papier.

De meeste bons zijn op gewoon papier gedrukt, soms zo middelmatig dat ze op een prospectus geleken, anderen werden gewoon uit dun karton geponst.

Daartegenover komt het soms voor dat het aangewende papier hetzelfde uitzicht heeft als dit voor het gewone papiergeld gebruikt.

Talrijke bons bezitten een zeer geperfectionneerd waarborgfonds, nochtans hebben we er geen ontmoet die gedrukt waren op papier van een watermerk voorzien. Evenmin was het geen zeldzaamheid dat de biljetten uit een bonboekje afgescheurd werden (fig. 3).

Fig. 3. afmetingen : 48 mm × 98 mm

Afdruk.

Zoals we reeds zegden, werden sommige bons doodgewoon met de hand geschreven. Wat de anderen betreft, de kwaliteit van de afdruk verandert evenzeer als deze van het papier. Sommige gemeenten streefden er naar om hun bons het uitzicht van echte bankbiljetten te geven. In dit opzicht zijn deze van de stad Gent opmerkenswaardig (fig. 4).

Fig. 4 afmetingen : 210 mm × 115 mm

Bankbiljetten.

De gebruikelijke biljetten zijn van 5, 10, 25 en 50 centiem, van 1, 2, 5 en 10 frank en zelfs, in enkele grote lokaliteiten, van 20, 50 en 100 frank. Deze laatsten mogen aanzien worden als zeer hoge waarden voor dit tijdperk vermits hun reële waarde deze van de hedendaagse bankbiljetten ruimschoots overtreffen. Uitzonderlijk werden ook nog volgende sneden uitgegeven : 15, 20 en 75 centiem alsmede 1,25 ; 1,50 ; 1,75 ; 2,50 ; 3 en 3,50 frank.

Tekst op de bons.

De bons zijn in het algemeen van volgende aanduidingen voorzien :

— De waarde van het biljet in cijfers en in letters, soms beiden tegelijk.

— De naam van de uitgevende gemeente(n) in het geval, deze van de openbare instelling of van het privaat organisme dat zijn medewerking bij de uitgifte verleende.

— De handtekening van de burgemeester en de gemeentesecretaris, wettelijk vereist voor alle openbare akten van de gemeente. Het komt wel voor dat de handtekening van een schepen of van de gemeenteontvanger de voorgaande handtekeningen aanvullen of een er van vervangt. Naast deze handtekeningen, bindend voor de gemeente, vindt men soms die van de mandataris der publieke of private instelling welke eventueel zijn medewerking bij de uitgifte verleende.

— De datum van uitgifte of de datum van het besluit waarop de gemeenteraad de goedkeuring tot de uitgifte verleende.

— De min of meer nauwkeurige aanduiding van het vastgestelde tijdstip waarop de terugbetaling zal geschieden.

— De plaats van terugbetaling; in het algemeen de gemeentekas of bij uitzondering, de loketten van de bank die aan de uitgifte medewerkten.

— Het nummer van het biljet.

— Het gemeentelijke zegel.

— De waarborg waarvan de uitgifte geniet;

— Aanduidingen met betrekking tot de verplichting de bons als betaalmiddel te aanvaarden.

— Strafrechterlijke bepalingen die de namakers treffen, verschillende gemeenten bedreigen ook de namakers met tuchthuisstraffen of met levenslange dwangarbeid.

— Het bedrag van de uitgifte, deze aanduiding kwam maar schaars voor.

— Het motief van de uitgifte; een melding hierover vindt men in 't algemeen zo de biljetten uitgegeven werden met het oog op de uitkering van de militievergoeding. De bons van Ecaussines - Edingen, die dienden om bepaalde onderhoudswerken uit te voeren, dragen de melding « Bon voor het bouwen van rioleringen » en « Bon voor het uitbaggeren van de waterlopen ».

Tenslotte zijn er nog bepaalde bons met allerlei vermeldingen, waarvan hierna de origineelste:

Boom - Duffel: met beleefd verzoek dit briefje niet te plooiën (fig. 5).

Fig. 5. afmetingen: 100 mm × 65 mm

Buset: « Bon te vertonen aan de gemeenteontvanger, op het eerste verzoek »

Couillet: met hoofding: « Oorlog van 1914 »

Gosselies: « Bon van 10 centiem, ter vervanging van de pasmunt »

Virton: « Niet geldig voor duitse soldaten »

Datum van terugbetaling.

Bepaalde reeksen van bons zijn voorzien van de juiste datum waarop ze terugbetaalbaar zijn. Er staat op te lezen dat ze aflosbaar zijn ten vroegste op die of die datum of na die datum. In de meeste

Schleiz — Datum 5.2.1685 — M door rosette vervangen:

50 rosette — wit — (291) — 20 stuks,

1 rosette — wit — (292) — 20 stuks,

2 rosette — wit — (293) — 20 stuks,

5 rosette — wit — (294) — 20 stuks,

10 rosette — wit — (295) — 20 stuks,

20 rosette — wit — (296) — 20 stuks,

Zijn ook voorgekomen de waarden gelijk aan de nummers 291 en 295, doch in bruin, niet bekend bij Van Roosbroeck, oplage niet gekend, vermoedelijk ook 20 stuks?.

Alle boven beschreven stukken zijn door de « Staatlichen Porzellan-Manufactur zu Meissen » vervaardigd.

De nu volgende munten en penningen met geldwaarde zijn niet door de « Staatlichen Porzellan-Manufactur zu Meissen » vervaardigd.

Bitterfeld:

1 Mk — rood en wit porcelein — (501a, 501b) — 5000 stuks,

2 Mk — rood porcelein — (502a) — 5.000 stuks,

2 Mk — wit porcelein — (502b) — 3.000 stuks,

Bunzlau:

5, 10, 25, 50 Pfg. — donker grauw bruin en grijsbruin porcelein — (503, 504a, 504b, 505, 506a, 506b, 507, 508a, 508b, 509, 510a, 510b) — Oplage getal tot heden mij niet bekend.

Charlottenburg:

1 Mk — donkergroen en donkergroen reichgold — (511a, 511b, 511c) — 3.000 stuks,

2 Mk — donkergroen en donkergroen reichgold — (512a, 512b, 512c) — 2.000 stuks,

3 Mk — donkergroen en donkergroen reichgold — (513a, 513b, 513c) — 5.000 stuks,

5 Mk — donkergroen en donkergroen reichgold — (514a, 514b, 514c) — 5.000 stuks,

Elmschenshagen:

25 Pfg — rood porcelein — (515) — 1.500 stuks,

50 Pfg — rood porcelein — (516) — 1.250 stuks,

1 Mk — rood porcelein — (517) — 1.000 stuks,

2 Mk — rood porcelein — (518) — 750 stuks,

5 Mk — rood porcelein — (519) — 500 stuks,

10 Mk — rood porcelein — (520) — 250 stuks,

Freiberg:

enkel proeven aangemaakt.

Gotha :

- 20 Pfg — wit porcelein — (523) — 200 stuks,
50 Pfg — wit porcelein en grauwgrijs tot grauwgrijsblauw porcelein (deze laatste door Dr. Arnold Keller in zijn Notgeld Besonderer Art vermeld onder nummer h. 43 als uit « Quarz » vervaardigd. — (524a, 524b) — 30.000 stuks, wij kunnen aannemen dat de niet witte munten minder zeldzaam zijn dan deze in wit porcelein vervaardigd — 30.000 stuks,

Höhr b/Coblenz :

- 25 Pfg — Deze munten zijn in pijpaaarde en in de materie van de blauwe rijnsse potaarde vervaardigd — (525a, 525b, 525c, 525d, 525e, 525f, 525g) — wit, zwart, rood, blauw, grijsblauw, grijs, geelbruin — 6.000 stuks waarvan de stukken in grijs en geelbruin in minder aantal dan de overigen ;
50 Pfg — zelfde bemerking als bij de 25 Pfg — (526a, 526b, 526c, 526d, 526e, 526f, 526g) — 6.000 stuks,
75 Pfg — zelfde bemerking als voor de 25 Pfg — (527a, 527b, 527c, 527d, 527e, 527f, 527g) — 3.000 stuks, waarvan 40 stuks voor de munten met grijze kleur.

Schlierbach :

- 10 Pfg — geelbruine kleur — (530a),
10 Pfg — roodbruin — (530b),
50 Pfg — geelbruin — (531),
1 Mk — geelbruin — (532),

Oplage onbekend, vermoedelijk zéér klein aantal.

Selb in Bayern :

- 10 Pfg — wit porcelein — (533a),
10 Pfg — klaarblauw porcelein — (533b),
50 Pfg — wit porcelein — (534a),
50 Pfg — grijsblauw porcelein — (534b),
50 Pfg — groen porcelein — (534c),

Aanmaak getal onbekend, vermoedelijk zéér klein.

Stadt Lengsfeld (Röhn) :

- 25 Pfg — de kleur dezer munten varieerd van bruin tot grijs en grijsblauw — (535a, 535b, 535c) — 3.000 stuks,
50 Pfg — zelfde opmerking als bij de 25 Pfg — 536a 536, 536c) — 3.000 stuks,
1 Mk — zelfde opmerking als bij de 25 Pfg — (537a, 537b, 537c) — 3.000 stuks,

Stuttgart — Ludwigsburg :

- 5 Mg — wit met gouden rand versiering, met glazuur overtrokken, die een geelachtige tint weergeeft — (538) — 1.339 stuks,

Ulm :

- 1 Kreuzer — rode pijpaaarde — (539),
12 Kreuzer — rode pijpaaarde — (540),
1/2 Taler — rode pijpaaarde — (541),
1 Regimentstaler — rode pijpaaarde — (542),
1 Hartertaler — rode pijpaaarde — (543),

De oplage dezer munten is mij niet bekend, volgens gegevens mij medegedeeld wordt het aanmaak getal op zo wat 5.000 reeksen geschat.

Waldenburg i. Schl. :

- 20 Pfg — groen gekleurde pijpaaarde, welke donker en helder van toon zijn kan — (544a, 544b) — 10.000 stuks,
50 Pfg — zelfde opmerking als bij de 20 Pfg — (546a, 546b) — 10.000 stuks,
50 Pfg — zelfde opmerking als bij de 20 Pfg — (547a, 547b) — 10.000 stuks,
1 Mk — zelfde opmerking als bij de 20 Pfg — (550a, 550b) — 10.000 stuks,
1 Mk — zelfde opmerking als bij de 20 Pfg — (551a, 551b) — 10.000 stuks,

De nu volgende munten zijn « penningen met waarde cijfer » de zogenaamde : « Medaillen mit wertziffer ». Al deze munten zijn uit « pijpaaarde » vervaardigd en zijn respectievelijk : wit, rood en zwart gekleurd.

Gaildorf :

- 10 Mk — rood, wit, zwart — (552a, 552b, 552c) — oplage onbekend,
Marbach a. Neckar :
500 Mk — rood, wit, zwart — (553a, 553b, 553c) — oplage aantal onbekend,

Ravensburg :

- 100 Mk — rood, wit, zwart — (534a, 534b, 534c) — oplage aantal onbekend,

Solbad Schäbisch Hall :

- 20 Mk — Schloss Comburg — rood, wit, zwart — (555a, 555b, 555c) — oplage onbekend,
20 Mk — Crailheimer Tor — rood, zwart — (de uitvoering in wit bestaat niet) — (556a, 556c) — oplage onbekend,
20 Mk — Weiler Tor — rood, zwart — (de uitvoering in wit bestaat niet) — (557a, 557c) — oplage onbekend,
20 Mk — Tanzendes Paar — rood, zwart — (de uitvoering in wit is alléén als proef bekend) — (558a, 558c) — oplage onbekend.

Gelet op het feit dat de uitgiften van Solbad Schäbisch Hall niet zo zeldzaam zijn, dan andere porceleinen munten, moet het aanmaak getal ook betrekkelijk hoog zijn geweest.

Waiblingen :

100 Mk — rood, wit, zwart — bij de rood gekleurde munten komen stukken voor in helder en donker rode kleur — (559a, 559b, 559c) — 2.500 reeksen, of 7.500 stukken.

Wildbad :

200 Mk — rood, wit, zwart — (560a, 560b, 560c) — 999 reeksen of 1998 stukken.

Oplage-getallen mij onbekend, zijn steeds welkom, mits vermelding van bron van herkomst, steeds ben ik bereid gegevens over porceleinen munten, in zo ver mij bekend, aan verzamelaars mede te delen.

Mijn dank gaat naar de heren : F. J. Bingen, P. C. de Vries, G. Kilmer, P. Maes, J. Pittoors, R. Timmermans, Ad. Van Roosbroeck, V. Wyckaert, voor de door hun bezorgde inlichtingen en gegevens in verband met bovenstaande, alsmede aan de menigvuldige officiële en niet officiële instanties uit Duitsland waar ik op een zéér gewaardeerde steun mocht rekenen.

(Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de schrijver).

Izegem

M. NUIJTENS

De lezer, die zich interesseert voor deze porceleinen munten, heeft opgemerkt dat deze publikatie steeds in de midden werd geplaatst zodat hij, voor zijn documentatie, deze bladen gemakkelijk kan uitnemen.

gevallen is het ogenblik voor terugbetaling niet nauwkeurig vastgelegd, het zal « later » geschieden of « na een nieuw besluit van de gemeenteraad » of nog « binnen kort en in ieder geval zodra de gebeurtenissen het zullen toelaten ».

Andere besluiten zijn iets nauwkeuriger. Enerzijds wordt gezegd « zodra de openbare kassen of de algemene spaar- en lijfrentekas hun normale dienst van de uitbetalingen zullen hervatten en anderzijds wordt vastgelegd « bij het reglement van de opcentiemen van de staat » (Aubel, Gemmenich) of nog bij de vervaltijd betreffende een uitstel uitgevaardigd bij koninklijk besluit van 6 aug 1914 dat bepaalde gemeenten, ondermeer Welkenraedt, op hun bons verkondigen.

Nochtans wordt meestal de terugbetaling van de fondsen verlegd tot onmiddellijk na het einde van de oorlog of 3 maand, 6 maand, een jaar of nog op een jaar en een maand na de oorlog of bij het sluiten van de vrede of het ondertekenen van het vredesverdrag tussen België en Duitsland.

Wij vestigen er de aandacht op dat de kleine bankbiljetten door de gemeente Duffel uitgegeven steeds terugbetaalbaar waren, de eerste dinsdag van iedere maand bij de heer gemeenteontvanger.

Deze uitgegeven door Boom waren uitkeerbaar alle dinsdagen bij de gemeenteontvanger, van 9 tot 12 uur (fig. 5).

Aanmaak van metalen geld.

De stad Gent, die de belangrijkste uitgeefster was en waarvan de bons de mooiste van het ganse land waren heeft vanaf 1915, een nogal grote hoeveelheid metalen geld geslagen : vierkante stukken van 50 centiem, ronde stukken van één frank en vierkante stukken van twee frank.

Al deze stukken bestonden uit een ijzeren of stalen plaatje, aan een kant bekleed met een laagje messing en de keerzijde met rood koper. De inschriften waren tweetalig. De stukken van 50 centiem waren uitkeerbaar op 1 januari 1917, deze van 1 frank op 1 januari 1918 en tenslotte op 1 jan 1919 voor de stukken van 2 frank. In 1917 werd tot de aanmaak van ronde 5 frank stukken besloten, te fabriceren in gebronsd ijzer, geel of roodachtig en met opschriften in beide landstalen (fig. 6).

Het 5 frank stuk geslagen in 1918 werd lichtelijk gewijzigd, de teksten in de franse taal werden weggelaten.

De proeven voor een nieuw eentalig twee frank stuk werden eveneens in 1918 aangemaakt. Daarvan werden slechts een klein aantal geslagen. Na de oorlog werden deze stukken verkocht ten bate van de weldadigheidsinrichtingen der stad. De totale waarde van de geslagen stukken door de stad Gent bedroeg 3.488.990,50 frank, waarvan :

447.000 stukken van 5 frank (60.594 eentalige en 339.406 tweetalige)
313.709 stukken van 2 frank ;

Fig. 6. (ware grootte)

370.186 stukken van een frank
512.773 stukken van 50 centiem

Flémalle-Grande ging ook over tot het slaan van 3.000 ijzeren stukken van 5 centiem, slechts aan één zijde gegraveerd.

Melden we tenslotte, ter herinnering, dat in 2 andere lokaliteiten, te Thuin en te Ougrée, de plaatselijke afdelingen van het nationaal comité zich tot taak stelden de nood aan klein geld te lenigen door het slaan van metalen stukken. Deze van 25 centiem en van 10 centiem werden te Thuin uitgegeven voor een globale waarde van 7.700 frank. Een penning van 5 centiem met gaatje en een bon — beiden in zink — « voor een kilogram brood » werden geslagen te Ougrée.

De vereffening der uitgifte van geldbons.

We hebben er reeds op gewezen dat, tijdens de bezetting, de Belgische en Duitse overheid de gemeenten aanbevelen hadden, zonder veel bijval ten andere, hun kleine biljetten uit de omloop te nemen zodra dit mogelijk werd. Sommige gemeenten handelden aldus, zodra de opheffing van het moratorium, hun de beschikking over hun geblokkeerde gelden in de financiële instellingen, terug gaf.

Andere gingen over, eveneens tijdens de oorlog, tot het terugbetalen van de kleine bankbiljetten uitgegeven om tegemoet te komen aan de schaarste van de pasmunt, door middel van het speciale fonds waartoe de Duitsers hen in 1917 en 1918 gedwongen hadden er mede op te houden.

Tijdens de bezetting namen sommige gemeenten hun toevlucht tot de lening om hun biljetten uit omloop te kunnen nemen. Kleine plaatsen, die slechts voor een beperkt bedrag uitgegeven hadden, ontvingen hiertoe de nodige fondsen van hun notabelen. De terugbetaling gebeurde soms door eenvoudig omwisselen van de geldbons in kasbons of obligatiën die intrest opbrachten van verschillende procenten en waarvan de vervaldagen na de oorlog vastgelegd waren.

Soms konden de verrichtingen tot terugbetaling verwezenlijkt worden dank zij kredieten, toegestaan door plaatselijke of gewestelijke banken. De gemeente Sint Andries-Brugge ontving op 17 oktober 1915 een krediet van de bank van Vlaanderen, wat haar toeliet de biljetten, uitgegeven op 16 jan. 1915, terug te betalen op de vervaldag 30 juli 1916. De stad Kortrijk sloot in 1915 een lening af met de Bank van Kortrijk, die enerzijds bestemd was om het door de stad uitgegeven papiergegeld terug te betalen en anderzijds om de stad de onontbeerlijke bron van inkomsten te verschaffen ter dekking van haar gewone en bijzondere uitgaven die de oorlog met zich hadden gebracht.

Het inwisselen van de bons zal geschieden aan de loketten van de bank.

Men zal zich herinneren dat Verviers overeengekomen was met een consortium van banken om vanaf 1916, het door de stad uitgegeven papier dank zij een krediet aan dit laatste toegekend en dat ten andere bestemd was om de schatkamer van de stad te spijzen, in te trekken. Merkwaardig feit: het publiek scheen een zulkdanig vertrouwen te stellen in het krediet van de stad, dat het zich geenszins haastte de bons tot terugbetaling aan te bieden, terugbetaling die trouwens nog lang na de oorlog mogelijk was.

* * *

In zijn geheel nochtans was het slechts na het beëindigen der vijandelikheden dat men tot het terugbetalen van de bons overging. Het hoeft nauwelijks gezegd dat de regering zich zeer snel bezorgd maakte om deze kwestie. Op 28 maart 1919, richtte de minister van binnenlandse zaken een omzendbrief aan de provinciegouverneurs, waarin hij hen uitnodigde de gemeenten te verzoeken tot de terugbetaling van de bons welke zij uitgegeven hadden, en dit zo spoedig mogelijk. Het rondschrijven preciseerde zelfs dat de uitbetaling op 15 juni 1919 moest beëindigd zijn. Deze termijn

werd natuurlijk niet nagekomen en verlengd door de omzendbrieven van 28 mei en van 17 juli 1919.

Het omwisselen van de gemeentebons duurde nog verschillende jaren. Een ultiem termijn werd gesteld door de wet van 2 september 1922 die vaststelde dat de biljetten of geldbons door de gemeenten uitgegeven tijdens de oorlog, niettegenstaande tegenstrijdige voorschriften, terugbetaalbaar waren tot 31 december 1926 inbegrepen. Na deze termijn zullen alle bons, die niet ingeleverd worden tot terugbetaling, definitief vervallen verklaard worden, ten voordele van de uitgevende gemeente.

In het algemeen konden deze terugbetalingen verwezenlijkt worden met de opbrengst van de leningen. Meestal dienden de biljetten aangeboden bij de gemeentekas, soms kregen plaatselijke banken de opdracht de biljetten terug te betalen. Zo gebeurde het dat de gemeenten uit het arrondissement Verviers een conventie tekenden met acht banken, volgens dewelke deze hun loketten ter beschikking stelden om het uitwisselen der biljetten mogelijk te maken. Dit was eveneens het geval te Oostende waar de biljettenomwisseling geschiedde door bemiddeling van vier banken.

In de meeste gevallen leverde het gemeentekrediet van België, bij middel van kredieten, de nodige fondsen voor de verrichtingen. Dit was zelfs het geval voor de gemeenten van het arrondissement Verviers en voor Oostende die inmiddels de verrichtingen door private banken lieten uitvoeren.

Het gemeentekrediet van België leende na de oorlog, aan 121 steden en gemeenten een globaal bedrag van 91,5 miljoen frank voor de financiering van dit werk van muntsanering dat bijna volledig door de tussenkomst van het gemeentekrediet tot stand kwam.

ALGEMENE VERGADERING

Het E.G.M.P. houdt haar Alg. Verg. te Hasselt op 4 juni 1972 van 9-19 uur. Zaal « Onder den Toren » Thonissenlaan, 15.

De dynamische afdeling Hasselt richt bij deze gelegenheid een tentoonstelling in, die door de Burgemeester der stad geopend zal worden.

Meer hierover in het volgend bulletin.

NUMISMATIC FINDS IN HUNGARY

1. At a Yugoslavian tourist-group which with a travelling goal of Czechoslovakia came with bus from Austria to Hungary, the Hungarian Customs-Officers found two packages plenty with different gold coins of Francis Joseph I. Among the smuggled coins

there were about 600 major coins in denominations of 100 Crowns as well as four Ducats. The smuggled coins weight eighth and one fourth kilogramm and had a worth of one million and 700 thousand Forint in Hungarian monetary unit. The whole quantity of gold coins belonging to the 36 Yugoslavian tourists. After they acknowledge their smuggling crimes the Yugoslavians had a permission to leave the Hungarian territory, but the gold coins were confiscated by the Hungarian Authority according to the Public Prosecutor. In Hungary it is severly prohibited to hold god, devisa, etc..

(*Népszava*, Newspaper in Budapest, 16th February 1971).

2. Emergency paper money of country-town Eger.

In Eger was found very interesting necessity paper money, which were issued by the Municipality of Eger after the debacle of the Hungarian Freedom War against the Hapsburgs. The notes are dated at 15th August 1849 and put into circulation for the abolishment of the coin shortage in denominations of 5, 10 and 15 silver Krajczár. The notes were printed in the Town-Print of Eger.

(*Népszava*, Newspaper in Budapest, 19th March 1971).

3. Numismatic scarcenesses in a jug.

With very interesting numismatic items became rich the Museum of country-town Miskolc, named from Herman Ottó great Hungarian polyhistor. In the field of city Sátoraljaujhely (North-Eastern Hungary) in a jug was found with 246 silver coins. The eldest were both a denarius of 1586 and a talet of 1605.

(*Népszava*, Newspaper in Budapest, 5th February 1971).

4. Coin forgery workshop in the Middle Ages in Hungary.

Between the villages Rudabánya and Szuhogy is the ruined fortress of CSERBAKO (Northern Hungary). According to ancient records of different Hungarian Archives about the years of 1530 here was furnished a coin forgery workshop by owners Bebek Brothers. The Hungarian archeologists and the circle of friends of the Ore and Mineral Museum in Rudabanya decided to make a clear this year in this matter.

(*Népszava*, 20th January 1971 and *Esti Hírlap* 26th January 1971, both are newspapers in Budapest).

Budapest

DR. MIHÁLY KUPA

ECHOS UIT DE WERELD VAN DE NUMISMATIEK

Duitsland

10 Mark 1972, zilver. Olympische spelen 1972 (3e type).

Indonesië

50 en 25 Rupiah 1971, cupro-nikkel.

Jamaica

10 dollar 1972, zilver.

20 dollar 1972, goud.

Herdenking van 10^e verjaring onafhankelijkheid.

Japan

100 Yen 1972, cupro-nikkel. Olympische winterspelen Sapporo.

Mauritius

10 Roupies 1971, cupro-nikkel.

200 Roupies 1971, goud. Herdenking onafhankelijkheid.

Monaco

5 francs 1971, nikkel.

Mongolië

1,5 Mongo 1970, aluminium.

10 Mongo 1970, cupro-nikkel.

Mozambique

20 Escudos 1971, nikkel.

Nieuw Zeeland

1 Dollar 1971, cupro-nikkel. Div. uitgiften (gekarteld).

Samoa-west

1 Cent 1970, brons.

Singapore

5 Cent 1971, aluminium. Geslagen voor de F.A.O.

Soudan

5-10 Mils 1971, brons.

2-5-10 Piaster 1971, cupro-nikkel.

2^e verjaring van de revolutie.

Zuid Vietnam

1 Dong 1971, aluminium. Geslagen voor de F.A.O.

Tanzanië

5 Shilingi 1972, cupro-nikkel. Geslagen voor de F.A.O.

Tchecoslovakije

50 Korun 1971, zilver.

50^e verjaring van de dood van Pavel Orszagh.

Thailand

50 Baht (1950-1970), zilver.

20^e verjaring der boedisten vrienden.